

LÁZÁR KÁROLY TESTŐR ALTÁBORNAGY VISSZAEMLEKEZÉSEI

Szerkesztette, a bevezető tanulmányt, a jegyzeteket készítette
Bene János és Szabó Péter

(*Magyar Huszár Alapítvány, Nyíregyháza, 2007. 165 o.*)

Talán nem túlzás azt állítani, hogy a magyar huszárság XX. századi történetének legjobb ismerője és kutatója Bene János és Szabó Péter. A két történész töretlen kitartással és szorgalommal gyűjti mindazon adatokat, információkat, amelyek eme megszűnt – és néha a feledés homályába vesző – csapatnem történetére vonatkoznak. Számos, ez idáig már megjelent könyvük és tanulmányuk mellett most egy forrásszámba menő kézirat kiadására vállalkoztak, nevezetesen vitéz csíktaplócza Lázár Károly altábornagynak, a Kormányzó testőrsége egykori parancsnokának, (1936–1944) emlékiratát jelentették meg.

A testőrség egykori parancsnoka emlékezéseit a német fogságban (1944. október 17–1945 május) vette először papírra, ami akkor a német hatóságok „kívánságára” történt. Ez a kézirat azonban, amely a feljegyzések szerint 1966-ra több mint 600 oldalasra bővült Magyarországon, később, az „illetékes magyar belügyi hatóságok” jóvoltából, eltűnt. Lázár Károly a megmaradt másolati példány és korabeli feljegyzései, emlékei alapján 1967-ben ismét elkészítette emlékezéseit (avagy azok egy részét?) de azok már jóval kisebb terjedelmet tettek ki. Az emlékirat értéke azonban így is jelentős, hiszen szerzője az államfő, Horthy Miklós közvetlen környezetének egyik legfontosabb személye volt, testőr szolgálata második évtizedében a kormányzó bizalmasa is egyben. Az emlékirat Lázár Károly életútjának, katonai pályafutásának ugyanúgy tanúja, mint a két világháború közötti időszaknak, illetve a második világháború éveit magyar államfője környezetében történteknek.

Lázár katonaként és nem szépíróként emlékszik az eseményekre. Nem szépíti, nem színezi a történeteket, nem változtatja meg a múltat az események után eltelt évek és a közben megismert dolgok ismeretében. Könyve a hűséges és az államfő személyéhez ragaszkodó katona írása, amilyen a hétköznapiok kisebb-nagyobb eseményei ugyanúgy felbukkannak, mint a fontos, az ország történetét is befolyásoló történések.

Lázár Károly megtiszteltetésnek tartotta a kormányzó környezetébe kerülését, amelyben a Horthy és a Lázár család közötti rokoni kapcsolatoknak is szerepe lehetett és volt is, de úgy vélem, a tábornok (első) világháborús katonai teljesítménye is meghatározó jelentőségű lehetett.

A fiatal huszártiszt a legszebben „dekoráltak” közé tartozott. Az Arany Vitézségi Érem tisztjek számára a ritkán és csak igen komoly katonai teljesítményekért adományozott kitüntetés volt. Lázár ennek méltó és büszke tulajdonosai közé tartozott.

Leírása alapján közelebbről ismerkedhünk meg a Vár belső életével, az egyes politikai, személyi döntések hátterével. Az ő emlékei, személyes élményei alapján értesülhünk olyan fontos és egyben látványos eseményekről, mint az olasz királyi család 1937 májusi magyarországi látogatása, illetve az azzal kapcsolatban tett előkészületek. Első kézből kapunk képet az 1944. október 15–16-i sikertelen kiugrási kísérlet előkészületeiről, annak különböző történéseiről, és összevethetjük Lázár leírását Lakatos Géza volt miniszterelnök, vagy Hennyey Gusztáv volt külügyminiszter emlékezéseivel.

Lázár írásában számos kortársát, a korszak ismert vagy kevésbé ismert személyiségeit is jellemzi, többször is szomorúan konstatálva egyesek pálfordulását, ám soha nem lép fel az „ítéletet” hirdetni kívánó bíró szerepében.

Írásából kiviláglik, katonai pályafutását úgy értékeli, hogy annak során elérte szinte mindazt, amit a legtöbb, vezérkari képzettséggel és végzettséggel nem rendelkező katona csak álmában célozhatott meg: altábornagy lett, az államfő testőrségének parancsnoka, fontos döntések ismerője, alkalmanként azok előkészítésének részese (is). Rendelkezett mindazon tulajdonságokkal, melyek beosztásához szükségeltettek: megbízható volt, hűséges és felkészült, a társadalmi életben kitűnően eligazodott, nyelveken beszélt

Lázár Károly írása – melynek megjelenése úgy harminc-nyolcvan esztendővel ezelőtt szen-

zációszámba ment volna – hasznos kiegészítésül szolgálhat a korral foglalkozó kutatók eddigi ismeretének bővítéséhez és érdekes olvasmány egyúttal minden érdeklődő számára. A korban és az eseményekben történő jobb eligazodás érdekében a kötetet közreadó történetészek – Bene János és Szabó Péter –, dicsérendő módon, Lázár életútját felvázoló rövid bevezetőt és számos jegyzetet, életrajzi összeállítást is készítettek.

A recenziens ez utóbbiakhoz szeretne – segítő szándékkal – néhány kiegészítést tenni, a teljesség igénye nélkül (hiszen az ő ismeretei is korlátozottak), abban a reményben, hogy a kötetnek lesz újabb kiadása, és a kiegészítések hasznosíthatók lesznek.

A kötet ismertetője fontosnak tartja megjegyezni, hogy az egykor az Osztrák-Magyar Monarchia bármely haderejében szolgálatot teljesített, a tartalékos tiszti rendfokozat elnyerésére alkalmasnak vélt személyek elnevezése nem „egy éves önkéntes”, hanem „egy évi önkéntes” volt. Az „email” ma a legtöbb ember számára – ha nem adjuk meg, hogy a német szó magyar jelentése zománc – mást jelent, mint amire Lázár Károly utalt, és így esetleg egy fiatal olvasó nehezen érti, hogy a kabát hajtókáján lévő email jelvény mit is takar.

Az alapos életrajzi jegyzetek némelyikéhez – a kisebb hiányokat tartalmazók esetében – szeretnék néhány adattal szolgálni, remélve azok felhasználást a fentebb már megfogalmazott remélt, újabb kiadás esetére.

Ányos Aladár (Kardosrét, 1874. november. 15 – Budapest, 1960. január 12.) ezredes: 1921 (1920. május 1-jei rang), tábornok: 1924.

szeptember 1., altábornagy: 1927. november 1. 1924. június 20. és 1925. február 25. között a 6. vegyesdandár V. közigazgatási helyén beosztott, 1925. február 25-től a m. kir. Méneskar felügyelője. 1927. november 15-től nyugállományban.

Degrelle, Léon pontos születési és halálzási adatai Buillon (Belgium), 1906. június 15 – Málaga (Spanyolország) San Antonio Park Hospital, 1994. március 31.

Deschán Benő tábornok halálzási adatai: Csobánka, 1954. augusztus 19.

Gömbös Gyula nem csak államtitkára volt a Honvédelmi Minisztériumnak (1928. szeptember 5 – 1929. október 10.), de 1929. október 10. és 1936. szeptember 2. között honvédelmi miniszter is, utolsó rendfokozata pedig „szolgálaton kívüli gyalogsági tábornok” volt.

László Fülöp festőművész 1869. június 1-jén született Pesten (akkor nincs még Budapest!) és Londonban hunyt el, 1937. november 22-én.

Ostenburg-Moravek Gyula születési helye és ideje: Marosvásárhely, 1884. december 2.

Somogyváry Gyula Budapesten hunyt el. Zerkowitz Péter 2003. február 5-én hunyt el az Egyesült Államokban. Uray István születési és halálzási adatai a Farkasréti temető főkönyvéből pontosíthatók.

A recenziens végezetül csak annyit írhat: örül, hogy a második világháborús magyar memoárirodalom újabb munkával gyarapodott, mégpedig egy olyan katonáéval, aki méltán lehet a magyar huszárhagyományokat ápolók egyik példaképe!

Szakály Sándor

BENE JÁNOS – SZABÓ PÉTER

A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉD HUSZÁR TISZTIKAR, 1938–1945

Második, bővített kiadás

(Heraldika Kiadó, Budapest, 2006. 682 o.)

A rendszerváltás óta ugrásszerűen megnőtt az érdeklődés a második világháború magyar vonatkozásai, a magyar királyi Honvédség szereplése, a több mint hatvan évvel ezelőtti történelmi eseményekben részt vett magyar csapatok parancsnokai, vezetői iránt. Hazai

hadtörténetészeink minden tőlük telhetőt megtettek a korábbi évtizedekben agyonhallgatott, vagy egyszerűen csak reakciós, fasiszta, stb. jelzőkkel illetett Horthy-korszak fehér foltjainak eltüntetésére, a kutatási hiányok pótlására. Számos színvonalas szakmunka és össze-